

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
bureau- en booronderzoek aan de
Grotestraat 45 te Rossum, gemeente
Dinkelland (Ov.)**

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2004-64

Groningen
24 november 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Kruse Milieu BV te Geesteren heeft aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureau- en booronderzoek aan de Grotestraat 45 te Rossum (Ov.). Aanleiding tot het IVO wordt gevormd de voorgenomen sloop van de huidige bebouwing en toekomstige nieuwbouw op de locatie. De te onderzoeken locatie heeft een oppervlakte van circa 4000 m². Het onderzoek is in november 2004 uitgevoerd door drs. A.J. Wullink van ARC bv.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie is gelegen binnen de bebouwde kom van Rossum (afb. 1) en beslaat het grootste deel van het terrein tussen de Grotestraat, de Korhuislaan en de Meester Plegtstraat. Op de onderzoekslocatie bevindt zich momenteel een horeca-gelegenheid. De locatie is deels bebouwd, deels verhard met klinkers en gravel en deels onverhard (afb. 1).

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2004/265
Provincie	Overijssel
Gemeente	Dinkelland
Plaats	Rossum
Toponiem	Rossum
Coördinaten	259.700/486.200
Type object	horeca-gelegenheid
Type bodem	dikke eerdgrond

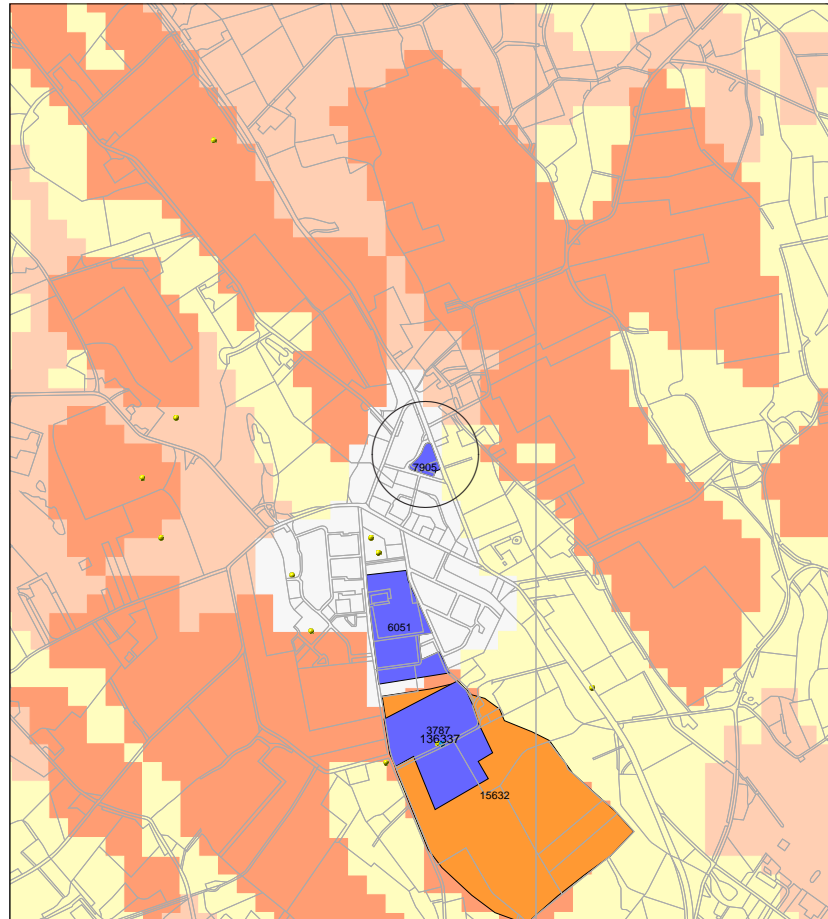
1.4 Doel van het onderzoek

Het inventariserend veldonderzoek behelst een bureauonderzoek, gevolgd door een booronderzoek. Het bureauonderzoek heeft tot doel om aan de hand van bekende gegevens (kaartmateriaal, archiefmateriaal, archis etc.) de archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie te bepalen. Het booronderzoek dient vervolgens om de archeologische verwachting te toetsen en aan te vullen. De uitkomst van het IVO leidt tot een aanbeveling met betrekking tot het te volgen traject.

1.5 Werkwijze

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van Archis, geologische en bodemkundige kaarten, historisch-topografisch kaartmateriaal en diverse bronnen op internet.

Om de uit het bureauonderzoek naar voren gekomen archeologische verwach-

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- VONDSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd
- PROVINCIES

0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 1 Rossum en omgeving. De onderzoekslocatie is gelegen binnen de cirkel. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/ Archis II, 1 november 2004.

ting te toetsen, werden op het onderzoeksterrein in tien boringen gezet. Deze boringen werden, voor zover de gesteldheid van het terrein het toeliet, verspreid over de locatie gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen (bijlage 1).

De boorkernen werden zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens werd de bodemopbouw per boring beschreven en werd er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm. Aangezien de locatie voor het grootste deel verhard is, is geen oppervlaktekartering uitgevoerd.

Van het opgeboorde materiaal zijn de niveaus met een hoge verwachtingswaarde, veelal de A-horizonten, bemonsterd en gezeefd op een zeef met een maaswijdte van 1 mm.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek

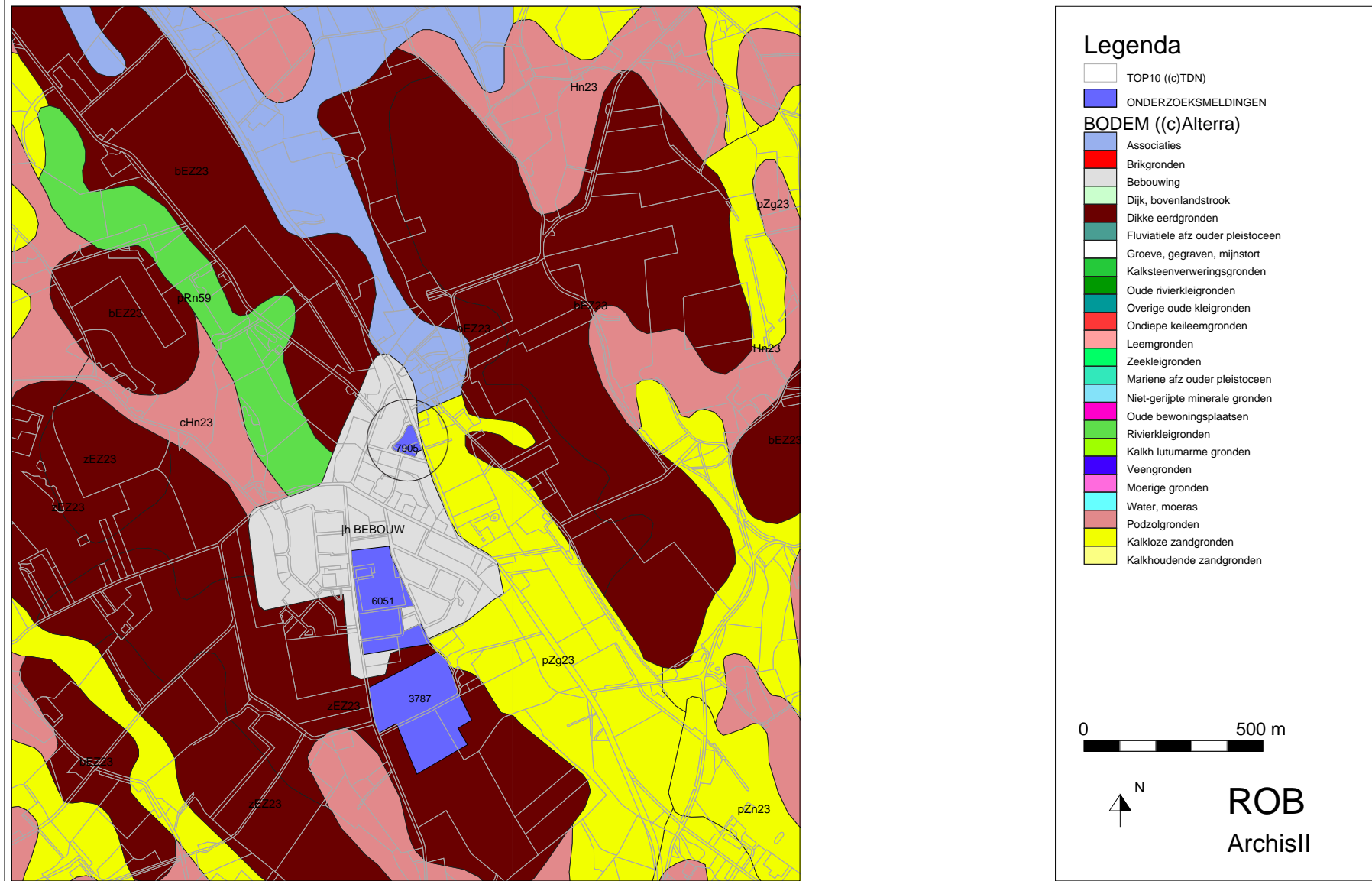
Rossum is gelegen tussen de stuwwallen van Ootmarsum in het noordwesten en van Oldenzaal in het zuiden. Volgens de geologische overzichtskaart (1:600.000) van het NITG-TNO, welke is gebaseerd op De Mulder et al. (2003), bestaan de stuwwallen uit gestuwde tertiaire en pleistocene rivierafzettingen, welke deels bedekt zijn door grondmorene (Laagpakket van Gieten, Formatie van Drente). De grondmorene wordt voor een deel bedekt door een dunne laag dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel). Daarnaast komen aan de rand van de stuwwallen glaciofluviale afzettingen voor (Laagpakket van Schaarsbergen, Formatie van Drente). In het gebied tussen de stuwwallen komen fluvioperiglaciale afzettingen (Formatie van Boxtel), bedekt door een dunne laag dekzand, voor en beekafzettingen (Laagpakket van Singraven, Formatie van Boxtel).

Om een meer gedetailleerd beeld te krijgen van de onderzoekslocatie, is gebruik gemaakt van een bodemkaart in Archis (afb. 2). Hieruit blijkt dat in de omgeving van Rossum podzolgronden en dikke eerdgronden (esdekken) voorkomen, afgewisseld met eerdgronden die gerelateerd zijn aan beekdalen. De bebouwde kom van Rossum wordt niet afgedekt door de bodemkaart, maar het lijkt er op dat de onderzoekslocatie is gelegen op de grens van de dikke eerdgronden en de beekgronden, dus net in of buiten het voormalig beekdal.

Volgens een bron op internet (www.plechelmus-parochie.nl) dateert de eerste melding van Rossum, betreffende twee boerderijen, uit 855 n. Chr. Rossum is een typisch esdorp, gelegen aan een beek, omringd door landbouwgronden (Rossumer Esch, Wieker Esch, Volther Esch), met daar buiten de woeste gronden (Rossumer veld, Rossumer bovenveld). De laaggelegen gronden rondom de beek werden gebruikt als hooiland of weidegrond (Rossummermeden).

De onderzoekslocatie wordt niet afgedekt door de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie). De IKAW (afb. 1) vergeleken met de bodemkaart (afb. 2), kan worden gesteld dat de dikke eerdgronden een hoge

A.J. Wullink

Afbeelding 2 Bodemkaart van Rossum en omgeving. De onderzoekslocatie is gelegen binnen de cirkel. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/ Archis II, 1 november 2004.

trefkans hebben, de podzolgronden een middelhoge en de in de beekdalen gelegen eerdgronden een lage trefkans. De Rossummer Esch, ten zuiden van de bebouwde kom wordt geclassificeerd als monument met hoge archeologische waarde. In de omgeving van Rossum zijn een aantal waarnemingen gedaan. Op het kerkhof, iets ten zuiden van de onderzoekslocatie is een urnenveld uit de Late Bronstijd aangetroffen. Iets ten zuidwesten daarvan, nog binnen de bebouwde kom, is aardewerk uit de IJzertijd en een kogelpot uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. Op de Rossummer Esch is een afslag uit het Paleolithicum en aardewerk uit het Neolithicum en de Late Middeleeuwen aangetroffen. Ten westen van de Rossummer Esch is een kogelpot uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. Ten oosten van de es is een neolithische bijl gevonden. Ten westen en noordwesten van het dorp zijn een schraper en een rolsteenhamer uit het Meso- of Neolithicum aangetroffen, een kussensteen en een bijl uit het Neolithicum, aardewerk uit de IJzertijd, grondsporen van huisplattengronden en spiekers, alsmede aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen en aardewerk uit de Late Middeleeuwen.

2.2 Booronderzoek

Het booronderzoek (bijlage 1 en 2) toont aan dat de gehele onderzoekslocatie is opgehoogd met 20 tot 120 cm zand en puin. Daaronder wordt matig fijn tot matig grof goed gesorteerd zand aangetroffen, waarin vanaf 150 cm lemiger en grindiger niveaus voorkomen. De overgang van de opgebrachte grond naar het onderliggende zand is scherp. Binnen het zandpakket wordt vaak een donkerbruine tot zwarte A-horizont aangetroffen, die in dikte varieert van 10 tot 70 cm. In boringen 4 en 8 ontbreekt deze A-horizont. De overgang naar de onderliggende horizonten is meestal geleidelijk. In de onderliggende gele zanden worden vaak oranjegele tot geelrode niveaus van ijzerinspoeling waargenomen. Zowel de dikte als de mate van inspoeling varieert sterk; vaak is er sprake van een geleidelijk verloop, van een sterke inspoeling (B-horizont) bovenin tot een zwakke inspoeling (BC-horizont) onderin. In boringen 2, 3 en 7 is er sprake van een AB-horizont.

Uit het booronderzoek kan geconcludeerd worden dat de ondergrond van de onderzoekslocatie bestaat uit fluvioperiglaciale afzettingen (zand met grind- en leemlaagjes) van de Formatie van Bortel met daarop een dunne laag goed gesorteerde dekzanden (Laagpakket van Wierden, Formatie van Bortel). De A-horizont is in een aantal gevallen dikker dan 50 cm, hetgeen de bodem classificeert als dikke eerdgrond. In de overige gevallen is het aannemelijk dat de top van de A-horizont deels is verwijderd, zeker omdat deze horizont in twee boringen helemaal ontbreekt.

2.3 Vondsten

Tijdens het booronderzoek zijn geen vondsten in de boorkernen aangetroffen. Zeeving van de genomen monsters, van de onderkant van de opgebrachte laag (eerdgrond) en de top van het onderliggende zand (A-horizont), leverde ook geen vondsten op. In onderstaande tabel zijn de bemonsterde trajecten weergegeven en hun inhoud.

Boring 1, 50–100 cm	fijn grind, baksteengruis, wortel en houtresten
Boring 2, 40–90 cm	fijn grind, steenslag, slakgruis
Boring 3, 50–80 cm	fijn grind, baksteen, puin
Boring 4, 40–90 cm	fijn grind, baksteengruis, houtskool
Boring 5, 110–120 cm	fijn grind
Boring 6, 10–50 cm	grind, puin, baksteen
Boring 6, 50–100 cm	fijn grind
Boring 7, 70–100 cm	fijn grind, baksteengruis
Boring 8, 20–100 cm	puin, steenslag, slakgruis
Boring 9, 100–120 cm	fijn grind
Boring 10, 120–150 cm	fijn grind

3 Conclusies

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat de onderzoekslocatie net in een voormalig beekdal is gelegen, een gebied met een lage archeologische verwachtingswaarde, of net op een oud esdek, dat een hoge archeologische verwachtingswaarde heeft. Het booronderzoek heeft aangetoond dat er sprake is van een natuurlijk bodempofiel waarin een dikke eerdlaag is gevormd. De top van deze eerdlaag is sterk verstoord en ten dele verwijderd. In monsters van de A-horizont zijn geen vondsten gedaan.

4 Aanbeveling

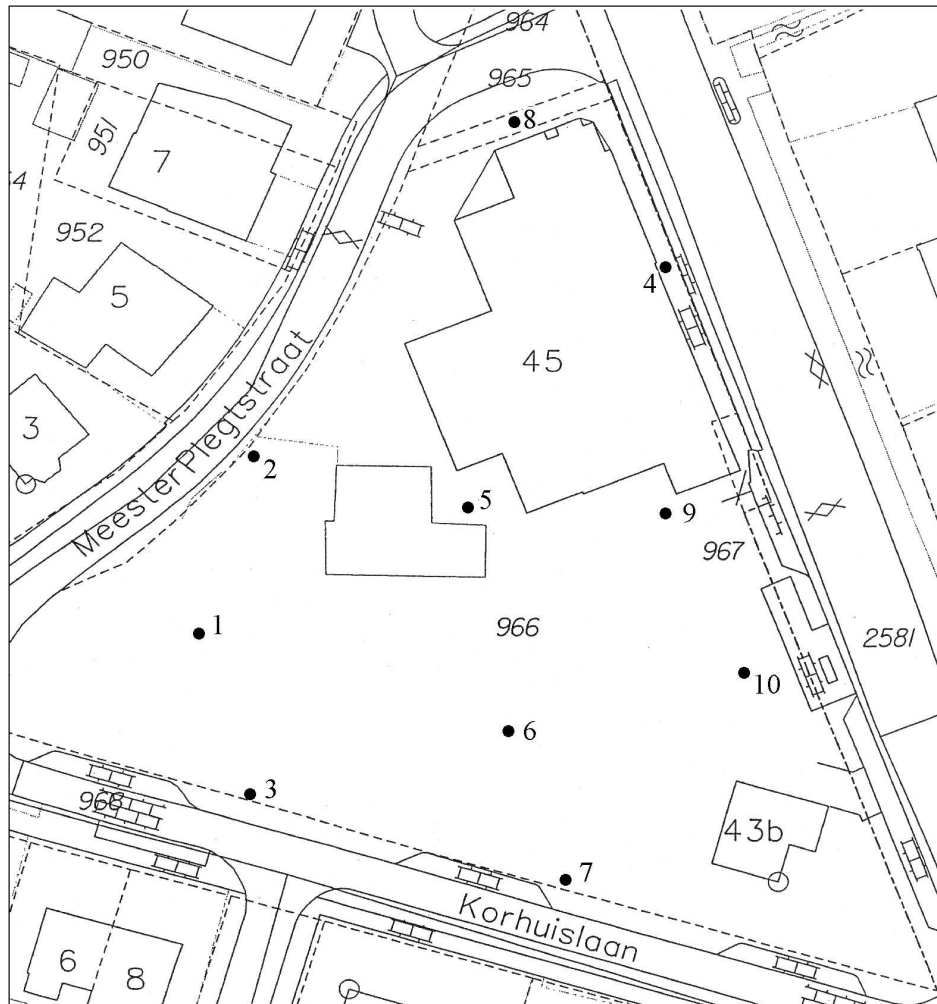
Gezien de versterking van de A-horizont en het ontbreken van archeologische vondsten, wordt de aanbeveling gedaan om geen vervolgonderzoek uit te voeren. Mochten er echter tijdens graafwerkzaamheden archeologica worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld bij de provinciaal archeoloog van Overijssel gemeld te worden.¹

Literatuur

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

¹mw. drs. S. Wentink, 038-4213257

Bijlage 1 Boorpuntenkaart

Situatietekening van de onderzoekslocatie met boornummers.

Bijlage 2 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

g1	zwak grindig	h3	sterk humeus	Zs2	Zand, matig siltig
h1	zwak humeus	xxx	Opgebracht		
h2	matig humeus	Zs1	Zand, zwak siltig		

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	xxx		scherp		opgebracht puin en zand
100	Zs1	h3	scherp	zwart	A-horizont
200	Zs1		geleidelijk	geelgrijs	
210	Zs1			grijs	

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	xxx		scherp	geelbruindonker	opgebracht zand
40	Zs1		geleidelijk	zwart	A-horizont, geroerd
70	Zs1		geleidelijk	zwart	A-horizont
90	Zs1		geleidelijk	roodbruin	matige ijzerinspoeling
170	Zs1			geeloranje	zwakke ijzerinspoeling

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	xxx		scherp		opgebracht puin en zand
60	Zs1	h1	geleidelijk	grijszwart	
80	Zs1		geleidelijk	roodbruin	matige ijzerinspoeling
150	Zs1			geel	

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
90	xxx		scherp		opgebracht zand, geroerd
170	Zs1		geleidelijk	oranjegeel	matige ijzerinspoeling
185	Zs1			geel	

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
110	xxx		diffuus		opgebracht zand, geroerd
120	Zs1	h3	scherp	bruin	A-horizont
130	Zs1	h2	geleidelijk	zwart	A-horizont
150	Zs1		geleidelijk	geelrood	B-horizont
170	Zs1			geelgrijs	

boring 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	xxx		scherp		opgebracht puin en zand
100	Zs1	h3	geleidelijk	zwart	A-horizont
130	Zs1		geleidelijk	donkerbruin	
165	Zs1		scherp	grijsbruin	
170	Zs2		scherp	grijs	lemig niveau, zwakke ijzerinspoeling
180	Zs1			grijs	

boring 7

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	xxx		scherp		opgebracht puin en zand
70	Zs1	h2	scherp	bruinzwart	
100	Zs1	h1	geleidelijk	donkerbruin	
110	Zs1		geleidelijk	roodbruin	matige ijzerinspoeling
130	Zs1		scherp	geel	zwakke ijzerinspoeling
135	Zs1	g1	scherp	grijs	
150	Zs2		geleidelijk	grijs	matige ijzerinspoeling
170	Zs1			grijs	

boring 8

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
100	xxx		scherp		opgebracht zand, geroerd, puinhoudend, baksteen, houtskool, grind
120	Zs1		geleidelijk	geeloranje	matige ijzerinspoeling
140	Zs1		geleidelijk	geel	
160	Zs1			geeloranje	matige ijzerinspoeling

boring 9

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
75	xxx		scherp		opgebracht zand
100	Zs2	h3	scherp	zwart	A-horizont
120	Zs1		geleidelijk	rood	B-horizont, sterke ijzerinspoeling
150	Zs1		scherp	geel	matige ijzerinspoeling
160	Zs2		scherp	geel	zwakke ijzerinspoeling
170	Zs1			geel	

boring 10

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
120	xxx		scherp		opgebracht zand
140	Zs1	h2	geleidelijk	bruin	A-horizont
150	Zs1		geleidelijk	geelbruin	
170	Zs1		geleidelijk	geel	
190	Zs1		geleidelijk	roodbruin	sterke ijzerinspoeling
200	Zs1			geel	